

PETNAESTI MEĐUNARODNI FESTIVAL ETNOLOŠKOG FILMA Etnografski muzej u Beogradu, novembar 2006.

IZVEŠTAJ ŽIRIJA

Na XV međunarodnom festivalu etnološkog filma, održanom u Etnografskom muzeju u Beogradu od 1. do 5. novembra prikazano ukupno 109 filmova iz 28 zemalja. Od tog broja prikazanih filmova u takmičarskom programu ocenivano je 64 filma. U domaćoj selekciji prikazano je 19, u inostranoj 27, u amaterskoj 18 filmova. Svi prikazani filmovi u takmičarskim programima zadovoljili su osnovni kriterijum koji se prema propozicijama festivala postavlja a to je da se dokumentarnost odnosi na etnološko–antropološke teme. Nakon pregleda filmova žiri je konstatovao da filmovi tretiraju materijalnu i duhovnu kulturu – obrednu praksu dok je jedan broj posvećen i fenomenu svakodnevice i bave se društvenom stvarnošću. Muzika kao prateći sadržaj filmova usaglašena je sa tematikom filma.

I ovoga puta žiri je smatrao značajnim da podrži stvaralaštvo koje prati i otkriva različite aspekte tradicionalne kulture u uslovima koji se brzo menjaju. Utvrdila se potreba upoznavanja javnosti sa sve prisutnijim aktuelnim temama svakodnevice koja je prepoznatljiva u mnogim sredinama – poput borbe za egzistenciju, modernizacije života u tradicionalnim, patrijarhalnim sredinama, filmovi o bolestima savremenog doba, problemi i status žene u društvu, status etničkih grupa kao što su Romi, kodiranje različitih kultura kada se izmeštaju iz svoje autohtone sredine u drugu, sasvim suprotnu; segmenti obredne prakse, spoj kulture i prirode. Žiri se opredelio da za kriterijume u svom radu istakne naučni pristup, način realizacije i način korišćenja izražajnih filmskih sredstava, ali i afirmisanje retkih tema koje se do sada nisu filmovale. Muzika kao nerazdvojiv deo običaja u prikazanim filmovima pokazala je umeće prožimanja stvarnosti i tradicije – od arhaičnih napeva, instrumenata i igara do najmodrenijih tonova iz muzičko filmskog miljea.

U ovogodišnjim ostvarenjima uočeni su različiti pristupi u realizaciji i izboru tema – od etnografskog zapisa do igranih struktura; od arhaičnih običaja do bolesti koje napadaju savremeni svet; od amatera koji sopstvenim sredstvima stvaraju do studenata i antropologa. Sve više je filmskih stvaralaca iz redova etnologa i antropologa koji su se našli u ulozu istraživača, scenariste, kamermana i reditelja.

Na osnovu prethodno rečenog, žiri XV međunarodnog festivala etnološkog filma opredelio se jednoglasno da dodeli priznanja i nagrade sledećim filmskom ostvarenjima koji su pokazali izuzetan doprinos u etnološkom filmu:

Žiri je odlučio da dodeli specijalna priznanja i to:

Filmu LUD BI BIO 'KO BI ZAMJERIO, u produkciji Hrvatske radio televizije, Hrvatska, 2005. Scenario: Vlatka Vorkapić i Ljiljana Šišmanović, etnolog – konsultant: Zvonimir Toldi, kamera: Karmelo Kursar, montaža: Robert Petrinec, režija: Vlatka Vorkapić. Film se izdvaja zbog vešto odabrane teme koja je malo prisutna čak i u etnološkoj literaturi a koja je aktuelna za zajednice u svim sredinama – kroz rugalice, pošalice, šalu i adekvatnu muzičku podlogu dočaran je mentalitet i posebnost stanovništva istočne Hrvatske – u selima brodskeg posavlja.

Filmu GRAĐANJE, u produkciji RTS TV Novi Sad, Srbija, 2006. Kamera: Duško Vesković, montaža: Saša Arsić, scenario i režija: Svetlana Paroški. Priča se odnosi na stvaralaštvo umetnika a prenešena je filmskim jezikom i posebnim simbolima – tema je razmatrana iz ugla večitog cikličnog kruga – rađanja, trajanja, nestanka i pretvaranja u prvobitno da bi se možda ponovo stvorilo pomoću simbola – kojima se umetnik iz filma koristi – zemlje, trske, slame, vode, ...

Filmu JA, POKOJNIK u produkciji Muzeja u Majdanpeku, Srbija, 2006. Scenario: Danijela Dragosavac i Paun Es Durlić, kamera: Srđan Mitrović Kima, Miroslav Balabanović, Borivoje Krčmarević, Paun Es Durlić, montaža i režija: Paun Es Durlić, za dobro predstavljenu obrednu praksu u delu koji se odnosi na pogrebne običaje kod vlaškog stanovništva. Iako do danas ima više filmova snimljenih na ovu temu, predloženi film bavi se specifičnim segmentom pomane koja se daje za života, kao i to da se pomana poredi i sa samom sahranom jer je kazivač nakon nekog vremena umro. Muzika u filmu prati ritual u svim segmentima kao sastavni deo obreda.

Svakodnevice romske dece iz bloka 71 – u produkciji AFC, Beograd, Srbija, 2005. Montaža: Neda Spasojević, scenario, kamera i režija: Ivana Todorović, za uspešno predstavljanje dece u romskoj zajednici i njihove sudbine koje su prouzrokovane društveno ekonomskim uslovima.

Žiri je odlučio jednoglasno da dodeli nagrade za izuzetan doprinos etnološkom filmu sledećim ostvarenjima:

u amaterskoj konkurenciji na XV međunarodnom festivalu etnološkog filma nagradi film BOŽIĆ NA SALAŠU

U produkciji Rajka Ljubića, Subotica, Srbija, 2005. Scenario: Alojzije Stantić i Grgo Piuković, stručni konsultant: Grgo Piuković, kamera, montaža i režija: Rajko Ljubić, za uspešnu rekonstrukciju ciklusa božićnih običaja bunjevačke zajednice, koja je realizovana upravo prema svim segmentima obredne prakse u prostoru i vremenu.

Filmovima iz strane produkcije koji ravnopravno dele nagradu za etnološki doprinos u filmu

SLIKE KOJE PEVAJU – ŽENE SLIKARI IZ NAJE

u produkciji: Lina Fruzzetti, êkos øst–r, SAD, 2005. Kamera:

Alfred Gruceti, Akos Astor, montaža: Šoun Heinsvort, scenario i režija: Lina Fruceti, Akos Astor, Aditi Nat Sarkar.

I filmu

PRILEPSKI MEČKARI

MACRO produkcija, Hrvatska/Makedonija, 2006. Kamera: Dime Dimeski, Igor Velkoski, Vladimir Rizoski, montaža: Igor Kožić i Tihomir Tonžetić, scenario i režija: Sonja Rizoska Jovanovska i Ivo Kuzmanič.

Iako su snimani u veoma različitim kulturnim sredinama i bave se dugačijim temama oba filma izuzetno uspešno ilustruju osnovne vrednosti antropološkog-etnološkog pristupa vizuelnom registovanju društvene stvarnosti. Filmove odlikuje sistematičnost i preciznost predstavljanja složenih društvenih odnosa u zajednicama – indijskoj (Bengal) i makedonskoj (Prilep). SLIKE KOJE PEVAJU – ŽENE SLIKARI IZ NAJE, bave se problematikom statusa žena koje su svoj izlaz iz strogo patrijarhalne sredine s jedne strane, i ekonomske nemaštine s druge, našle u stvaralačkom nadahnuću – muzičkom i slikarskom izrazu koji je proizvod tradicionalne kulture ali uklopljen u savremeni milje. Žene iz Naje slikajući uz pesmu, šta se oko njih zbiva, doprinose boljem materijalnom stanju svojih porodica, a ujedno i utiču na sopstvenu edukaciju i shvatanje svakodnevice. Takvim načinom života menja se i odnos prema njima i integritetu njihove ličnosti. PRILEPSKI MEČKARI, obrađuje fenomen muškog društva u Prilepu čija se integrisanost ogleda u obrednoj praksi mečkara, povorke sa maskama koja se javlja u vreme poklada. Učešće etnologa-žene tokom praćenja rituala koji je prema tradiciji isključivo zatvorena muška asocijacija, je u filmu veoma dobro ukomponovano i spontano i ogledni je primer rada etnologa na sopstvenom terenu.

Iz domaće produkcije žiri se opredelio da nagradu ravnopravno podeli filmovi:

BACANJE KRSTOVA

u produkciji Narodnog muzeja Požarevac, Srbija, 2006. Kamera: Viktor Figurovski, montaža: Saša Medovarski, scenario i režija: Danica Đokić, i

ČUVARI POTONULOG DOMA

u produkciji RTV Pi kanal, Pirot, Srbija, 2006. prema scenariju Gordane Simonović, stručni konsultant: Dragoljub Zlatković, kamera: Dušan Jocić, montaža: Mirjana Gmitrović – Todić, režija: Zoran Čolić.

Film BACANJE KRSTOVA obrađuje temu narodnog pravoslavlja i verovanja koje je nastalo u okviru narodnog verovanja i koje je sama crkva prihvatila kao obred od značaja za zajednicu. Odnosi se na verovanja izlečenja krstom kojeg baca blizak odabranik suprotnog pola a koji potom postaje pobratim ili posestrima obolelom. Vera u moć izlečenja ovim putem uticala je da se ritual sačuva do danas pod pokroviteljstvom crkve. Drugi film ČUVARI POTONULOG DOMA obrađuje temu nestanka sela Zavoj u pirotskom regionu i sa njim čitave mikro zajednice. Usled prirodne katastrofe i formiranja potapanja sela narod se raselio i tek retki ljudi su ostali na obodima sela i sa tugom se sećaju svojih ognjišta. Nakon prirodne katastrofe došlo je do formiranja akumulacionog Zavojskog jezera na čijim obodima samo Zagorka i Jordan Mijić čuvaju svoj potonuli dom.

Opređeljujući se između nekoliko izuzetnih filmskih ostvarenja prikazanih na 15. međunarodnom festivalu etnološkog filma žiri se odlučio da Gran pri "Dragoslav Antonijević" dodeli filmu ONOSTRANAVATRA

u proizvodnji: Ovidiu Dumitrana, Rumunija, 2005. Etnolog – konsultant: Mihaj Fifor, kamera: Marjan Vulkanesku, Danijel Kruceru, montaža: Kozmin Mititelu, Irina Pura, režija Ovidiju Dumitrana. U filmu je obrađen specifičan običaj – kult pokojnika kod rumunskog stanovništva u Olteniji. Gledaocima je omogućeno da dožive poseban odnos zajednice prema kultu pokojnika u vreme poslednje nedelje uskršnjeg posta, na Veliki četvrtak. Tada se prema obrednoj praksi još uvek živom u narodu, uspostavlja komunikacija sa pokojnicima putem vatre zapaljene u zadnjem dvorištu domaćinstva i na groblju. Ulogu medijuma između živih i mrtvih preuzimaju stare žene, koje se smatraju ritualno čiste. Spoj tradicionalnog kulta i hrišćanskih elemenata u obredu eksplicitno pokazuje snagu obreda i emocija koje spontano tom prilikom ispoljavaju žene na groblju. Komentar, slika i muzika vode gledaoce kroz običaj na nesvakidašnji način i nalaze se u graničnom prostoru ovostranog i onostranog sveta.

U Beogradu, 5. novembra 2006. godine

Članovi žirija: Mr Vladimir Bocev, predsednik, Vik Jansen, član, Ljubomir Reljić, član, Stevan Jovičić, član, Nada Zamfirović, član, Mr Vesna Marjanović, član.